

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI —

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	95	☐	Versek. — Dr. Nagy György..	19
Br. Petrichevich Horváth Ferenc Emléke. — Br. Petrichevich-Horváth Kálmán.	97	☐	Perczelné könyve. — B. Gy...	20
Mi teszi szükségessé a tanári értekezletek tartását?....	98	☐	A hődmézövásárhely unitárius templom. — B. Gy.....	22
Az E. K. Tanácsból. — V....	101	☐	Szegény öreg cserfa. Költemény — Demeter Dénes.	23
Temetési ima.	102	☐	A Budapesti Dávid F.-E záró felolvasó ülése. — P. K. F.	24
»Unitárius Papnevelő Intézet« Manchesterben	105	☐	Levél Angliából. — Boros Irén.	26
Levél a szerkesztőhöz az Egyházi és Isk. Naptár ügyében	107	☐	Dícséret. Költemény. — Kelemen Lajos.	27
Egyleti élet és munkásság.	109	☐	Az én módszerem — Dr. Barabás József.	28
Egyházi és iskolai munkásság.	109	☐	A szolgáló leányok a zsinat előtt.	29
		☐	A Nők Világa olvasói.	29

Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. Az Unitárius Közlöny és a Nők Világa egész évre 2 korona 40 fill. A D. F. E. tagjainak csak 2 kor.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ajtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely. Nemzet*: Névnap, karácsonyi, újévi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap*: Zamat, kenet, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztyén nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárosoknál, Székelykeresztúrt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Jeleseink élete és jelleme

ugy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a fésző bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelköknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**. *Jeleseink élete és jelleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi collegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kövály László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahádi Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kövály László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Böölöni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovic Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kadli Nagy Elek*, *Berde Mózsza*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. Az új *collegium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. Az *unitárius collegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

A béke csak úgy jön el erre a földre, ha mindenki munkálkodik benne. A világbéke forrása a házi béke, a barátok békéje. Hogyan várjuk mi, hogy azok a nagy családok, melyeket államoknak neveznek, békében legyenek, mikor a testvérek egy tál lencse felett összevesznek és egymásnak vérét ontják. Megtörtént már, hogy a testvérek a földeket, az állatokat is békeségesen elosztották, de a jászolon maradt kötelek miatt úgy összevesztek, hogy többé nemhogy nem köszöntötték egymást, de még nem is szólottak egymáshoz.

*

Legfurcsábbnak azt találjuk, hogy az emberek haragra és gyűlöletre gerjednek legjobb akaróik ellen. Igen gyakran megessett már, hogy a pap ellen egy-két rosszindulatú ember fölültette a gyülekezet nagy részét s megzavarták lelki békességét. Nem gondolták meg, hogy a fölzavart forrásból nem lehet tiszta vizet meríteni.

*

Egy szerencsétlen, beteges és rosszul nevelt embert majdnem halálra vert az »áhitatos« közönség egy bécsi r. kath. templomban, mivel a »szent« beszéd végén azt kiáltotta: nincsen Isten. Ha az a közönség olvasná és ismerné a bibliát, tudta volna, hogy a zsoltár író már régen megmondotta: a balgatag mondja a szívében, nincsen Isten. Az a balgatag bécsi nemcsak a szívében mondotta, hanem a szájával is. De vajjon mi indíthatta erre a merényletre? Az, hogy a pap a vallást és a tudományt össze hasonlítván, azzal végezte beszédét, hogy mégis van Isten. Ő a balgatag nem volt meggyőződve a hallottakból. Elfeledte, hogy templomban van s nem azokon a »nemzetközi«

gyűléseken, a hol hitet, vallást, Istent, hazát, országot és császárt letagadnak. Hát bizony balgatag, elmebeteg, szivbeteg az, aki így beszél, de a betegnek nem követ, hanem kenyeret, éltető eledelt kell adni, hadd gyógyuljon meg s majd azután megtér és hirdetni fogja, amit Pál apostol tanított: idő előtt semmit ne ítéljete, mignem eljő az Úr, aki a setétségnek titkát világra hozza és a sziveknek tanácsit megjelenti és akkor leszen mindennek Istentől dicsérete. 1 Kor. IV. 5.

*

Az unitárius templom felszentelési ünnepén két gondolat foglalkoztatja a tapasztalt unitáriust, a múlt és a jövő gondolata. A múltról elég annyi, hogy Udvarhelymegyében, ahol az unitáriusság népesebb volt, mint bárhol egyebütt, s ahol az összesnek majdnem fele lakozik, a megyei székhelyen, csak az unitárizmus 5-ik százában tudtak templomot építeni. Ez azt jelenti, hogy védekezni igen, de tért foglalni nem volt sem idejük, sem kedvük. A másik gondolat a jövőjé. Új irányeszmék uralkodnak. Látszólag az egyén, tényleg a tömeg joga követeli magának a hatalmat; a kormányzói pálcát. A követelés alapját nem lehet kifogásolni, de eddigi eredménye elszomorító, mert az oligarchia nagyon kemény abszolutismusa érvényesül benne s elszomorító, hogy az evangelium három jelszava: Isten, király, haza teljesen hiányzik belőle. Az új unitárius templom szerintem azt fejezi ki, hogy vissza fogunk térni a Nazaretihez s tőle újra tanuljuk az élet nagy arany szabályát: szeresd Istent szívből, szeresd felebarátodat.

*

A nyári időszak a természetet gyönyörűen újra öltözteti. Az ember is megújul és megújít mindent maga körül. Némely emberek azt hiszik, hogy építeni csak rombolás árán lehet. Közelebbről hallottuk, hogy egy híres orvos a betegnek azt a tanácsot adta, hogy a karját vágassa le, mert olyan betegséget kapott, a melynek csak így lehet útját állani. A betegnek volt egy egyszerű, de józan gondolkozásu rokona. »Nem kell itt vagdalni, hanem gyógyítani« — szolt s egy nagyon egyszerű gyógyszer alkalmazott és a beteg teljesen meggyógyult s ma is munkás tagja a társadalomnak. Nincsen olyan rossz a melyen javítani ne lehetne.

A szó ha egyszer kirepült négy lovas fogattal sem érhető utol. Jól ügyelj hát szavaidra. **Kinai közmondás.**

Br. Petrichevich Horváth Ferenc Emléke.

A mi mély érzésű és bölcs lelkű főgondnokunk Br. P. Horváth Kálmán kiadta a püspökünk beszédét, melyet fia koporsója felett mondott. A szép beszéd, a megrázó nagy csapásnak oly híj tolmácsa volt, a melyet csak nagy szónokok tudnak mondani. Az apa szavai oly fönségesek és egyszerűek, oly gyógyítók mint Gilead balzsama. Hogy szívsebére tehesse az, akinek van bánata s az is akinek lesz bánata ide írjuk:

Majdnem két év letelte után, im kinyomatom kedves barátom és püspököm Ferencz Józsefnek — közvetlensége és érzésének melegsége által mindnyájunk lelkéig ható — magasztos halotti beszédét, melyet szegény Ferenc fiam temetésekor elmondott. Teszem azt, hogy megújítsam emlékét azoknak keblében, kik őt szerették és kiket ő szeretett. Továbbá maradandó tanuságául a család tagjainak arról, hogy a szerencse legfényesebb napjaiban is soha el ne bizakodjunk. A sors kerekének forgatása a jó Isten kezében van. Ki ma a jó élvezetének örül, azt holnap már rossz érheti. Légváraink, melyeket a reménység alkotott, egy zordon szél nyomása alatt semmivé lehetnek. Mindig el kell készülnünk, hogy megadással, keresztényi türelemmel elviselhessük a legnagyobb csapásokat is, ha az ránk méretett.

Megpróbáltatásaink közepett, kétségeink ezen egymásnak gyakran ellentmondó harcában, midőn szorongatott, elárvult szívünk — biztos rév után epedve — a te kegyelmedet, támogatásodat kéri nagy Isten, akkor forgassuk e lapokat és közeledjünk Hozzád, a jónak és irgalomnak kiapadhatlan forrásához: Végy oltalmadba!

Felső-Zsuk, 1908 ápril 1.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán.

Mi teszi szükségessé a tanári értekezletek tartását?

— Dr. Boros Györgynek a tordai tanári értekezleten tartott felolvasása. —
(Vége.)

Én a külső symbolumokat nem tartom lényegeseknek, s hibáztatom mindazokat az irányzatokat, a melyek a formai megkötöttséget, vagy az énnék szolgálai hódoltságát nemcsak megtűrik, hanem meg is kívánják. Én a magyar jellemet nyitlnak, egyenesnek, határozottnak ismerem, s azt kívánom, hogy az ifjúság oktatása és nevelése ezt a jellemet tovább erősítse, mert tudom, hogy akkor a mi vallásunknak mindig növekedő szerepe lesz a középiskolai oktatásban.

A mi gymnasiumaink vezetésében soha sem akartak felekezeti érdeket érvényesíteni olyan értelemben, hogy az más felekezetnek hátrányára legyen. Ezt különben sem engedte volna meg az erdélyi részekben hagyományos vallásos túrelem. Arról azonban, hogy nálunk szíves fogadásra és atyafiságos elbánásra talált bármely egyház tagja, tanúságot szolgáltat iskoláinkban a nem unitárius vallásuak állandó nagy százaléka.

Azt hiszem azonban, hogy nemcsak a vallásbeli türelmes-ség, hanem az is jellemzi a mi gymnasiumaink irányát, hogy az önállóságot, az egyéni érvényesülést, rendkívül nagyra becsültük. A mi tanulóinknak igen tekintélyes száma teljesen önerején nőtt fel. Igazi selfmade menseink vannak. A tanári széket csaknem kivétel nélkül mindig ilyenek foglalták, foglalják el, s így hát méltányolni tudjuk azt a szegény tanulót, a ki egyik kezében a könyvet, s másik kezében a munka eszközt tartja.

De nem. Már többé nem tartja. A modern kor fölfogása tilakozott az ellen, hogy egyik tanuló a másiknak, vagy az iskolának szolgálva keresse kenyerét. Öröndetes dolog, azért, mert a munkához kötött ősi fogalom hibás volt. Mert a tanulók között tényleg tettek különbséget. Mert a szegény ifjú sorsa szomorú, sőt lealázó is volt, a mit egyik tanárunk székfoglalójában a múlt évben híven megrajzolt.

Öröndek, hogy ez a középkori rendszer megszűnt, de rendkívül sajnálnám, ha a helyét az a fölfogás szállaná meg, hogy a középiskolai tanulóhoz nem illik a fizikai munka. Meggyőződésem szerint a modern, egészséges szellem nemcsak megtűri, hanem követeli is a munkát. Az iskolának nem szabad megengedni, hogy a tudomány aristokráciája elfojtsa a munka szeretését:

A magyar nemzetnek csak olyan tudósokra van szüksége, a kik érzik a világhoz és az élethez tartozandóságukat, s már az iskolában megtanulják, hogy a tudás csak annyi becsülést érdemel, a mennyi jót eredményez az egyénnek és a közönségnek.

Ezt a fölfogást a legmodernebb állam, Amerika úgy érvényesíti, hogy a tanuló ifjúnak, legalább a nyári szünet alatt, helyet keres vagy a mezőn, vagy a kertészeknél, vagy a hajón, vagy az iparműhelyben, vagy a nyomdában, vagy a kereskedésben, hogy ott lássa meg, miképpen érvényesül az elmélet a gyakorlatban. Tudom, hogy nálunk is van része a tanulónak a nyári munkában, de a mire én hivatkozom, nemcsak nyers fizikai munka, hanem a munkában alkalmazott tudomány szemlélése és érvényesítése.

Nekünk tanároknak nem szoros föladatunk, de általános, vagy magasabb nézőpontból véve, kötelességünk tanulmányozni, hogy az a szaktudomány, a melylyel az ifjú lelkét gazdagítani akarjuk, milyen hatást gyakorol, nemcsak elméjére, hanem lelkületére és jellemére is. A mai gyorsan haladó kor nem ad időt az ifjúnak arra, hogy 20—25 éves koráig is próbálgassa, melyik lenne a neki megfelelő pálya. Bizony ma már nagyon sokan kérdezik, hogy mi szükség van a holt nyelvekre, s miért törődünk elenyészett népek historiájával.

Bizony igazzá kezd lenni, hogy non scolae sed vitae.

Ebből pedig nyilván következik, hogy nekünk tanároknak nemcsak a szaktudományok, nemcsak az általános oktatás és nevelés, hanem a tanulók egyéniségének tanulmányozása érdekében is multhatlanul szükséges az érintkezés és tanácskozás. Az osztálytanítás fogalmát ki kell küszöbölnünk. Mi osztályokba gyűjtött tanulókat, ifjú embereket, leendő apákat, polgárokat, államférfiakat és nemzeti hősöket nevelünk. A mi kezünk alatt lappang a nemzet jövőbeli lantosa, nagy szónoka, vagy törvényhozója.

Teljesen hibásnak tartom azt a fölfogást, hogy egy osztályban 15—25% tanuló megbukása normalis dolog. Isten mentsen, hogy ezt valaki elhigye! Tudom, hogy így van. Ismerem azt az országos fölfogást, hogy ez természetes, nem is lehet másképpen. Találkoztam olyan biztossal, a ki követelte a 25% bukottat. De hát ez e az iskolának, ez e a tanárnak a célja? Ellenkezőleg. Nekünk tanári testületeknek addig kell törnünk magunkat, a míg kitaláljuk a nyitját annak, hogy a gymnasium csak jó és jeles eredményre dolgozzék. Egyértelemre kell jönnünk a tanuló ifjúsággal a felől, hogy nekik lehet is, kell is sikert érniök. Ki kell vernünk a szülők és a tanulók fejéből azt a rögeszmét, hogy a tanár szeret buktatni, s bele kell verni, hogy a tanár szeret tanítani, a tanuló szeret is, akar is tanulni, s ha az ifjú értelemvilága, az agy, nem úgy van berendezkedve, hogy a theoriákat befogadja, akkor olyan munkakörbe tereljük, a hol otthon érezi magát.

Nekünk a taníttató szülők és a körülötök levő emberek társadalmát meg kell hódítnunk, s különösen nekünk unitárius tanároknak meg kell győznünk a mi unitárius közönségünket arról, hogy mi valósággal olyanok vagyunk, a milyeneknek neveztetünk: szülőhelyettesek, nevelők, gyermekbarátok s csak ezeken felül vagyunk tanárok.

Ime tehát nagyon sok, igazán lényegbe vágó ok követeli tőlünk, hogy tartsunk mi is összejöveteleket, pedig magáról a közoktatásról, s azokról a forrongó eszmékről és elvekről, a melyek a középiskola tananyagát, a tanításrendszerét, az elme és a jellem fegyelmezését érdeklik, nem is szólottam. Azt hiszem ezeket már azért is mellőzhetem, mivel a tanári értekezlet fogalma mindezeket felöleli. Hiszen ezen értekezletünk tárgysoráha is olyan tárgyak vannak fölvéve, melyek határozottan jelzik törekvéseinket.

Az én főladatom az volt, hogy rámutassak a mi speciálisabb irányító gondolatainkra. Egyebekben is, de bizony ezekben is a középiskolai tanáregyesületek mellett, s velők egyetértve, velők tartva kívánunk haladni, s megleszünk és meg is lehetünk elégedve, ha elérjük azt, hogy közöttünk személyenkint és egyénenkint őszinte bizalom, kartársi barátságos és egészséges közszellem fejlődjék ki. Erre én, mint egyik legrégibb tanár, mint amugy is az evangelium hirdetője, kérve kérem ifjú és kevésbé ifjú barátaimat. Értsük meg és ne feledjük, hogy a tanári tekintélyt senki sem áshatja alá oly könnyen és oly pusztítólag, mint maga a tanár. Én itt nem azokra az egyéni gyarlóságokra célzok, a melyek mindnyájunkban megvannak, hanem a kartársi tiszteletre, bizalomra, szeretetre és azok hiányára. Ez az iskolának egyik legnagyobb veszedelme lenne.

Hála Istennek, hogy közöttünk ilyen baj nincsen. Ha a csírája meg volna, azt is el kell fojtani, s nemcsak ebben, hanem mindenekben mutassuk meg, hogy ha az ifjúság a haza reménysége, a tanár ennek a reménységnek kösziklája!

Kívánom, hogy Torda városában ma ezzel a gyűlésünkkel olyan munkásság vegye kezdetét, a melyre kedvesen gondoljunk vissza mi, a kik itt most jelen vagyunk, s hálásan azok, a kik utánunk fognak következni.

Fiam! Ha az életbe kimész, sokakat fogsz látni jobb kezed felől, akik náladnál boldogabbak, de nézz a másik oldalra is, ahol sokkal többen vannak olyanok, akik náladnál szerencsétlenebbek. — Ennek az apai tanácsnak köszönöm, hogy élek és boldog vagyok.

Jékey Aladár.

Az E. K. Tanácsból.

— Május hó 13-án és 14-én tartott ülés. —

Az elnöki előterjesztések után egyházi és püspöki titkár havi jelentése az elnökileg elintéztett ügyekről tudomásul vétetett. A jelentésből főlegemlítettük, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur újabban Kiss Dénes magyarzsákodi és Balázs János szentháromsági tanítók részére kiutalta a tanítói fizetésük kiegészítésére szükséges államsegélyt. Kiss Sámuel széplaki lelkész aa halála fájdalmasan vétetett tudásul, a haláleset kongruaügyben bejelentetett a miniszternek. A vallás- és közoktatásügyi miniszter leirata, mely szerint a kereszturi gimnázium 6-ik és a tordai gimnázium 1—4-ik osztályának az 1907/8. tanévre is megadta a nyilvánossági jogot, tudomásul vétetett.

A marosköri és háromszékkörben 1907. évet illetőleg megtartott esperesi vizsgálatról fölterjesztett jegyzőkönyvek, egyes észrevételekkel, tudomásul vétettek. Megemlítendő, hogy a marosköriben az 1907. évi kegyes adományok és közmunkák értéke 4058 K 10 f s a háromszéki körben 733 K 88 f-t teszen ki. A nyárádszentlászlói egyházközség Pókai Sárosi Ferenc alapja ügyében határozatott, hogy az alaphoz 1881. évben a közalapba áttett 1860 K 12 f tétessék vissza az alaphoz. A gypesi egyházközségnek a lelkészi lakóház átalakítására engedély adatott. Tibáld Mihály felsőfejérvári f. ü. gondnoknak ezen állásáról történt lemondása, érdemeinek méltányoló elismerésével, sajnálattal vétetett tudomásul s az egyházkör utasított az állásnak szabályszerű betöltésére. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur leiratai egyházunk államsegélyezése ügyében, valamint az 1907. évre adott tőkegyarapítási államsegély és a főgimnázium 1907. évi számadásainak elfogadásáról, tudomásul vétettek s az E. Főtanácsnak jelentés tétetik. Kelemen Lajos tanár oklevelét bemutatván, főgimnáziumunkhoz a földrajz-történelem tanszékre rendes tanárnak alkalmaztatott. Kuncz Elek kormányképviseelőnek tordai gimnáziumunkban tett hivatalos látogatásáról fölterjesztett jegyzőkönyv tudomásul vétetett. A közalap 1907. évi számadása, valamint a belső emberi nyugdíjalap elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. Megemlítettük, hogy a közalap vagyonapadása 7669 K 81 f, amely adósságtörlesztésre fordított. Az 1907. év végéig elköltött és visszatérítendő vagyon, mint 1906. év végén is volt, 29.515 K 86 f. A belső emberi nyugdíjalap 1907. évi vagyongyarapodása leltár szerint 17.434 K 59 f. A gazdaságok 1908. évi költségvetései jóváhagyattak. Péterfi Albert búni gazdatisztnek korpótlék utaltatott.

A főtiszti. püspök urnak a báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak évi közgyűléséről beterjesztett jelentése örömmel és köszönettel vétetett tudomásul. Felemlítjük, hogy az alapítványból egyházunkat megillető évi osztalék az eddigi 9000 K helyett 10.000 koronában állapított meg. A nemeslelkű alapító képe az E. K. Tanács ülésterme számára megrendeltetett. Az 1886 - 7. évben főgimnáziumunkban végzett ifjak 435 koronás alapítványa köszönettel fogadtatott. A kolozsvári főgimnáziumhoz 1908/9. tanévre helyettes tanárnak alkalmaztatott: Uzoni Imre, Raffaj Károly és Varga Béla; a székelykereszturi gimnáziumhoz: Lőrinczi Géza és Fogarasi Géza. A főgimnázium és tordai gimnázium évvégi vizsgarendei jóváhagyattak és a vizsgabiztosok kiküldettek. Az egyházkörök vagyonleltár-ívei kinyomatván, szétküldése a megfelelő számban meghatározottat.

V.

Temetési ima.

Szakács Zsigmond VIII. oszt. tanuló felett. 1908. április 12-én (Virágvasárnapján). Mondotta *Csifő Salamon*.

Mindeneket kormányzó, látatlan és megfoghatatlan hatalom, édes atyánk, kinek akaratod előtt meghajlik az égnek magassága és a földnek mélysége; ki végig bocsátod lelkedet a földnek színén s megújítod a halmokat és völgyeket, majd megvonod világosságodat és enyészet, pusztulás borúl a nagy mindenség fölé; mély alázattal, megrendült szívvel állunk meg előtted a gyásznak és szomorúságnak e pillanatában. Keressük a világosságot, a kibékülést és megnyugvást, keressük a megfejtést e koporsó mellett a te útaidat és céljaidat illetőleg; keressük a te bölcseségednek mélységét itt e szomorú pillanatban, midőn oly hirtelen, oly váratlanul jött el a halál elragadni martalékát, megfosztani a szülőket kedves reményüktől, édes gyermeküktől, a testvéreket bizodalmuktól, a barátot barátaiktól és a nevelőket, a tanári kart egy kedves növendéküktől. Fáj a mi szívünk s fájdalomunkban bölcsességedhez fordulunk, mert te bölcsességgel teremtetted, azzal tartod fenn és kormányozod e világot, az életet és halált; bölcsességgel adod nekünk az örömet és bánatot, a megpróbáltatást és csapásokat. Megrendülünk ez ifjú koporsójánál lelkünkben, ki előtt még egy élet állt, s keressük egeidet, hiszen nincs más nekünk, akihez fordulhatnánk. Tétovázna gondolatunk, de egyedül csak hozzád térünk, mert egyes-egyedül te vagy nekünk atyánk, Istenünk. Keressük egeidet a mi szívünk-

nek bánatával, lelkünknek megtörtségével, ajakainknak fájo sóhajával; keressük egeidet, mert nincs, a mi minket megvigasztalna, kibékítne és megnyugtana, hiszen reményünk letört, hitünk árboea ingadozik, sötétség vesz körül minket és zúg, zúg a vérfagyasztó, rémes szél körülöttünk. Felsőhajtunk: miért, oh miért kellett a hirtelen csapásnak reánk jönni-e, e nagy bánatnak minket, mint ostromló habok körülvennie?!... Miért, oh miért kellett ez ifjunak, ki szerény és törekvő volt, kit szerettek barátai és tanárai, kiben reméllettek a szülők és barátok, ily hamar, ily megdöbbsentően letörnie?!... Bölcsességed mélységét, céljaid magasságát jó Istenünk, mi nem értjük; vigasztalást nem lelünk, ha csak te nem adsz azt nekünk *jó Istenünk*. Ölelj hát minket magadhoz és szólj lelkünkhez, mert egyedül te ha adhatsz nekünk megnyugvást; mi, bármennyire meglátogattál is minket, nem bocsátunk el téged magunktól. Hiszen hol kereshetnénk kétségeinktől rajtad kívül máshol szabadulást? A föld nem hallgat meg, az ég néma s egykedvűen mosolyog, az emberek pedig... oh ezektől nem várhatunk vigasztalást. Te maradsz hát egyedül, kinek bölcsességed mélyebb a mi bölcsességünknel, céljaid magasabbak a mi céljainknál, te maradsz nekünk egyedül, ki intézője, kormányzója vagy a mindenségnek s ebben az emberi élet és léleknek is.

Isten! te nekünk életet adsz és megáldasz egészséggel. Életet adsz, hogy gyönyörködjünk a természet szépségében, a tavasz virágaiban, az ősz hervadásában, a nyár hőségében és a tél fagyában; életet adsz, hogy örvendjünk és szenvedjünk, hogy tapasztaljunk és tanuljunk, a multból bölcsességet merítsünk s a jövőben bízzunk, reménykedjünk. Te életet és egészséget adsz nekünk, mert tűztél célt is előnkbe. Előnkbe adtad a tökéletességet és napról napra hívsz, hogy törekedjünk főlebb és főlebb. Vezetsz a cél felé, de adtál utunkba akadályokat is. Adtál jó és rossz angyalokat; jókat, hogy bízassanak, segítsenek, támogassanak és rossz angyalokat, kik csábítsanak s útunkról félre vonjanak. Ez ifjút is elhívtad, elhívtad vágyainál és reményeinél fogva a szülői hajlékból, hogy törekednék mind főlebb, főlebb a tökéletesség felé; adtál neki szerény magaviseletet, szeretetet, igyekezetet lelkébe, hogy keresné a több világoosságot, de adtál neki igen érzékeny keblet is és engedted, hogy útjában a gonosz angyal megállítsa, győzedelmeskedjék s kezébe adja azt, melylyel őnmaga tört saját élete ellen s önkézevel szerzett öröm helyett szülőinek bánatot, övéinek keservet s nekünk s az osztálytársaknak, intézetünknek és tanárainak szomorú megdöbbsenést. Megnyughatunk-e, megvigasztalódhatunk-e hát ily lelki teher alatt jó Atyánk?

Ha betegágyon sokáig szenvedett volna ez ifjú, ha a betegség, mint szű rágódott volna ifjú szervezetén, ha ápolhatta volna az édes anyai gond, bízathatták volna a testvérek, ha ők maguk, mi magunk is megsokalva földi kínját és szenvedését — vesztettük volna el e kedves ifjút: akkor talán könnyen megnyugodnánk, akkor talán még hálát adnánk megszabadításáért, haláláért e szavakkal: *az Úr adta, az Úr el is vette, legyen áldott szent neve érette*. Ha ott esett volna el az igazság harcában, a szabadságnak csatájában, midőn küzdeni kell az egyenlőség és testvériségért; ha lánglelke vitte volna oda, oda, hol elesni legméltóbb a lelkes ifjúnak, a haza és egyház szabadságáért folytatott harcba: akkor megnyugodnék a mi lelkünk, sőt büszkeség töltené keblünket s hálával emlitenők nagy nevedet, hogy adtál a mi családkból is martyrt a szabadságnak, hogy megsegítettél életet is hozni áldozatul a haza és egyház szabadságának oltárára. Ha a társadalom és emberek körében heves küzdelem után hitet, bizalmat veszítve, megtörve vesztettük volna el őt: akkor is megnyugodnánk. De így és most veszíteni el őt, midőn még a cél felé nem is igen futhatott, midőn még a való élet most kezdődött volna; így veszíteni el őt, hogy te megvontad tőle egy percre világosságodat és érzékeny kebelled, elhomályosult értelemmel, legbecsesebb ajándékodat ő dobá el magától s ő szerzenekünk megdöbbenést és bánatot: oh így Uram! csak azt érezzük, hogy vesztett a haza egy lelkes ifjút, az egyház egy buzgó tagot, reménységet, így nem tudunk mi megnyugodni, nem tudunk kibékülni; ostromoljuk egedet sóhajainkkal, könnyeinkkel és panaszunkkal s felkiáltunk: miért, miért tetted ezt mi velünk Istenünk?! ...

Nincs más kihez térjünk, hozzád jövünk hát egyedüli jó Atyánk! Ne tudd fel nekünk, sőt bocsáss meg, hogy ellened zúgolódní, panaszkodni merünk, hiszen mi igen gyengék, nagyon gyarlók vagyunk. Sőt légy te most is jó mihozzánk s vigasztalj meg minket. Vigasztald meg a szomorú lelkű szülőket. Adtál nekik egy egész életre bánatot, szereztél könnyhullatásokat. Ne, oh, ne apaszd ki a könnyeknek forrását, hanem jöjj el hozzájuk koronként s töröld le könnyeiket; mondd nekik, örök dicsőségben él már az ő fiok ott a te országodban. Vigasztald meg a testvéreket, hogy lehessenek támaszai a szülőknak s lelked erejével védelmezd meg őket. Vigasztald meg a jó rokonokat, a szerető barátokat és osztálytársakat, vigasztald meg tanári karunkat és védelmezd meg hasonló csapástól a mi intézetünket; adj az ifjúságnak erős lelket, hogy tanulja meg elviselni a csapást és szenvedéseket, hiszen az életben ugyanis annyi baj és veszély ér bennünket. Vigasztalj meg minket mindnyájunkat s taníts e

szerencsétlen ifjú koporsója mellett is arra, hogy ne bizakodjunk semmiben, a mivel bírunk, mert minden a te ajándékod és akkor veszed el azokat tőlünk, a mikor akarod és jónak látod. És még egy kérdésünk van jó Atyánk! E kiszenvedett kedves ifjú testének adj nyugalmat, békét a sirnak ölében, lelkének üdvösséget ott fenn egedben, a te dicsőségében. Szent fiad nevében könyörgünk, hallgass meg minket. Mi Atyánk stb.

Búcsúszó.

Nem ítélünk el, sőt szívünk, lelkünk mélyéből sajnálunk téged kedves ifjú, drága halott. Nem ítélünk mi feletted, ott állsz te már a jó Istennek ítélő széke előtt; ő ismeri a szíveket és lelkeket s ő szeretetével magához öleli a te érzékeny kebledet. Te még nem küzdöttél, hogy az ádáz küzdelem, az emberekben való csalódás s az Istenben vetett hit és bizalom megrendülése miatt kellett volna megválnod az élettől. De Isten így akarta s az ő akaratán mi nem változtathatunk. A te szülőid, jó rokonaid, osztálytársaid, barátaid és tanáraid szerető fájdalommal álljuk körül koporsódat s fáj búcsúznunk, fáj elválnunk. Ma mindenki örül Jézus diadal bevonulásának Jeruzsálembe, csak mi bánkodunk, hogy te elmégy oda... oda a mennyei Jeruzsálembe. Ránk nézve szomorú, szomorú e virágvasárnapja! Te elmégy, de itt marad nekünk a bánat. Szünidő van, barátid, tanuló társaid örömmel siettek a szülői és testvéri karok közé, a viszontlátásnak boldog csókjait nyomva ajkaikra. Te itt maradtál, te szülődet, édes anyádat híváid ide, hogy könnyekkel lásson téged újra, most már mozdulatlanul s fájó csókját nyomja a te hideg ajkaidra. Keserves ez és nagyon szomorú. Pajtásaid, barátaid pajzán játékot űznek most a szabad természet szent ölén s virágokat gyűjtenek a tavasznak kebelén. Te nem erre, te nyugalomra vágytál és az örök nyugalmat megledél. Menj hát, legyen könnyű a hant feletted; béke, nyugalom poraidnak, üdvösség lelkednek, Isten veled, Isten velünk! Ámen.

Unitárius Papnevelő Intézet Manchesterben.

Az örökös füstfelleg, meg ködborította Manchesternek egyik legszebb részében, a Victoria-parkban foglal helyet angol hítkonainknak »Unitarian Home Missionary College« néven ismert papnevelő intézete. Ezt az intézetet 1854-ben alapították. Hogy miért éppen Manchesterben, azt az a körülmény magyarázza

meg, hogy Angliában az unitáriusok itt vannak legtöbben, itt van a kiinduló pontja minden unitárius mozgalomnak. Más-különb en azt mondják, az egész Angliában alig van rosszabb klímájú város, mint Manchester. Ezt megérzik különösen a melegebb égöv alól idejött indiaiak és négerek, de megérzi még a magyar tanuló is. Azonban a helyi viszonyoknak ezt a kellemetlen oldalát számba nem véve, alig képzelhető el jobb hely a magyar tanuló számára, mint ez. Minden alkalom megvan adva, hogy az angol nyelv nehézségeivel sikeresen megküzdjön s ezen felül tanulmányait tovább folytathassa.

Ez intézet kezdetben nem állott azon a magaslaton, ahol most áll, mert csak nem rég emelték «College-é». Ezen felül emeli tudományos jellegét az is, hogy az egyetem teológiai fakultásával egyesült. Így az intézet hallgatói végzik az egyetemet is, ami négy évfolyam és a teológiát, ami az egyetemi éven kívül két esztendő t foglal magában. Ez kímélhetetlen előny az intézetre nézve, mert így az unitárius vallás leendő papjai kapnak alkalmat bőven vizsgálni a teológiai tudományokat minden változatos formájában. A teológián inkább a gyakorlati dolgokkal s a tisztán unitárius szempontból vizsgálandó tudományokkal foglalkoznak, a többi t az egyetemen végzik. Az is érdekes, hogy az egyetem teológiai fakultásának tanárai különböző vallásfelekezetűek, de ebből semmiféle surlódás nem származik, mert a vallással, mint tudománnyal foglalkoznak. — Benne is van az egyetem alapszabályaiban, hogy sem előadások, sem vizsgák alkalmával a mások meggyőződését esetleg sértő egyéni hitet feszegetni nem szabad.

Ha valaki megakarja tudni, milyen ez az intézet, milyen a szervezete s a lakóinak életmódja, akkor csak a címét kell megértenie s mindjárt tisztában lesz vele. Amint fönnebb említém, ez intézet címe: Unitarian Home Missionary College (Unitárius Missziói Otthon). Azt, hogy unitárius, nem kell magyarázni miért, de, hogy miért és hogyan «otthon», ez már megérdemli az értelmezést. Ugy van berendezve, mint egy család. Van családfő Gordon igazgató ur és urnő, Miss Panton Ham személyében. Minden étkezésnél ott van Miss Panton Ham és Mr. Gordon s így a 15 studens úgy él együtt, mint egy család. S hasonlítva a magyarországi kollégiumokhoz, nem is mondható valami népesnek. Az intézetben kényelmes lakószobák vannak. Azonkívül az intézet szépen parkirozott kertjében tennisz, meg más játék áll a studensek rendelkezésére. S ez többé-kevésbé így, vagy legalább is ilyenformán van minden Collegeban. Mert megjegyzendő, az angol egyetemi hallgatók mind ilyen Collegekban laknak. Nagyon kevés van, aki privát lakást tart. S minthogy megvan

minden az intézetben, ami kellemes, kényelmes és szükséges, az angol tanuló nem jár kávéházba. Itten nincsenek bor, meg sörivő klubok. Az egyedüli ital, amit egy napig sem nélkülöz az angol, a tea. Ezzel aztán meg a magyar tud nehezen megbarátkozni.

Missziói célnak annyiban áll rendelkezésére ez intézet, hogy a gyakorlati papságra való nevelést egyenlő mértékben műveli a tudományos képzéssel. Azonban van az intézet hallgatói között olyan is, aki orvosi missziót fog teljesíteni. Ez megszerzi az orvosi és papi képesítést és mint pap, ingyen kezeli a szegény beteget. Itten erre is nagy szükség van. Ahol nagy a gazdagság, nagy a szegénység is s e végtelen nagy város örökös zajában a gazdag paloták és milliókat jövedelmező gyárak mellett találkozunk oly nyomorral is, melyről a székely bércek között, honnan annyi sóhaj száll föl mostanában, még csak nem is álmodhatni. A papság között orvosi misszió létesült a szegény, tehetetlen, veszendő nép megmentése érdekében s e misszió kiterjeszti áldásosztó karjait Ázsiába is, ahol szintén égető szükség van rá.

Még csak azt említem meg, hogy e mindinkább erősülő intézetben tanár és tanítvány egyenlő buzgalommal munkál az unitárius keresztyénség, más szóval az általános emberszeretet, a közös testvériség, az Isten országa magasztos eszméjének e földön való megvalósítása érdekében. Ha valakiben élt a hit az unitárius eszmék győzelmét illetőleg, itt csak megerősödhetik az a meggyőződés is, hogy akiket mi nagynak tartunk egyházunk történetében, azok csakugyan jelentőséggel bírnak általános tudományos szempontból is. Az erdélyi unitarizmus viszontagságos története iránt érdeklődéssel viseltetnek s az olvasóteremben, amely kolozsvári kollégiumunkkal összehasonlítva, a díszteremnek felel meg, ott látjuk az angol nagy unitáriusokkal egy vonalban a Brassai és a Főtiszt. Püspök ur tiszteletreméltó arcképét.

Benczédi Pál.

Levél a szerkesztőhöz az Egyházi és Iskolai Naptár ügyében.

Kedves Szerkesztő barátom! E lap egyik számában, valószínűleg látva fáradozásom a Névtár összeállításánál, szíves voltál a „Névtár” megjelenését „nagy gonddal” összeállítottnak jelezni. E merészségért az „Unitárius Egyház” május havi számában „Falusi” úr a „csapóvéget” reám irányította, mint a Névtár egybeállítójára. Igen kérlek, engedj helyet néhány megjegyzésemnek a lap hasábjain.

„Falusi“ úr, mint főhibákat említi föl, hogy a Deésfalván és Haranglábbon lakók utolsó postája és még több egyházi tanácsos lakóhelye nincs helyesen felvéve. Kercsed helyett Keresd áll. Mátéfalva nincs Háromszéken. Zalatna, Petrozsény körüli unitáriusokról nincs szó stb. Elismerem magam is, hogy hibák bizony ezek s vannak ezeken kívül is, amit magam sajnálok legjobban. A Névtár egybeállítására előtt a régiből egy-egy példányt kiküldtünk az esperesi hivataloknak azzal a felkéréssel, hogy az esetleg előfordult változásokat figyelembe véve, tegyék meg a szükséges javítást. Megtörtént, hogy gondos eljárás mellett sem javítódott ki minden változás s hibásan került a Névtárba. Rémülködik cikkező Kolozsvár és Kolozs elvesztése felett. Nem veszett el. Bár a korrekturán megtettem a javítást, tévesen került a K betű helyett H és G. Sajnálatos hiba igaz, de azért alig hiszem, hogy más előtt Kolozsvár és Kolozs elvessenek. Barabás Lajos afiától sajnálja egyházi jellegét. De ha mint ilyen választatott egyházi tanácsosnak. Kifogásolhatta volna Pap Mózes nyug. tanár egyháziasságát is hasonló értelemben. Hogy a Kolozsdobokai, Duna—Tisza menti körökben nincs egyházi közügyigazgató, annak talán még sem a Névtár-egybeállító az oka, valamint annak sem, ha az Udvarhelykörben a fegy. bíróság esperes-elnökének egyik bíró veje és a Küllőkörben meg az esperes-elnök veje az egyik bírónak. Különbösen nyugodt lehet, mert mindkét esperes annyira igazságszerető és érzésű, hogy baj nem származik belőle. Látták és tudták a viszonyt illetékesek is s nem botránkoztak meg rajta.

Cikkíró kijelenti, hogy nem a „nagy gondosság“ visszajára fordítása, sem a kákán bogot keresés után írta cikkét. Hálásan köszönném közérdekből tett nemes munkáját. Nekem is legfőbb ohajom, hogy teljesen hibátlan Névtárunk legyen. Az új kiadáson is a tudomásomra jutott hibákat azonnal kijavítottam. Elküldtem egy Névtár példányt az „U. E.“ szerkesztőjéhez is azzal a kéréssel, hogy juttassa cikkíróhoz. A javításokért előre is nagy köszönetemet fejezem ki. S köszönettel veszem, ha bárki is szíves lesz tudomásomra hozni az általa talált hibát, hogy javitgassam mentől jobbra a Névtárt.*

Végh Mihály

*) Egyházi és püspöki titkárunknak ezt a tájékozó cikkét kiadjuk, mert a látszat amellet szól, hogy az Egyházi és Iskolai Névtár szerkesztésére alkalmazott »nagy gondnal« megjegyzésünk indította az ismertetett cikk íróját. A megjegyzésünket továbbra is főtartjuk, mert mi »látván szóltunk« úgy ahogy parancsolták a tények.

Szerk.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Reville Jean egyetemi tanár meghalt Párisban egy operáció következtében. A francia nemzetnek egyik jelessége, a modern vallástudomány-nak nagyszabású művelője volt s az unitárius vallásnak minden mozgalma iránt melegen érdeklődött. Rendkívüli veszteséget szenvedett nemcsak a theol. tudomány, hanem az emberi művelődés is.

Perczel Ferencné könyvét az unitárius főiskola, papnevelő intézet, papnövendékek és az ifjuság könyvtárának ajándékozta. Az intézetek hálás köszönetét e helyen is tolmácsoljuk. Érdekesebb könyvet régóta nem kaptak. Ennek az ajándéknak bizonytalán az a célja, hogy a könyvtárak olvasói könnyen hozzájuthassanak s minél többen elolvassák. Ha ebben az egyben nem csalódik az író, akkor nem hiába volt a fáradsága és költsége.

40 év emléke. Mult számunkban az 1867-ben végzett osztály csoportját bemutattuk s a névsort is közzeltük, de hiányosan, mert *Ürmösy* Miklós, a budapesti Dávid Ferenc-egylet kitűnő elnöke is oda tartozott. *Nagy* Elekre vonatkozóan fia, *Nagy Elemér* úr értesít, hogy 1888. évben, mint kisjenő-erdőhegyi állomásfőnök, meghalt.

Benedek Elek új könyve „A magyar nemzet történetéről“. Apponyi miniszter megbízásából Benedek Elek

tankönyvet írt az elemi iskolák V. és VI. osztálya részére, melyben elmondja és mintaképét szolgáltatja annak, miképen kell iskolás gyermekekkel ezt a legszebb és legfontosabb tananyagot megismertetni és egyuttal kedvelté is tenni. A könyv valóságos tankönyv, de amellet kimagasló irodalmi alkotás is. Benedek Elek elemi iskolai története terjedelmének csekélysége mellett is irodalmi eseményszámba megy. Apponyinak kitűnő gyakorlati érzékére vall, hogy ezt a könyvet nemzetiségi nyelveinkre: oláh, német, szerb és tót nyelvre is lefordíttatja és gondoskodik arról, hogy magyar-oláh, magyar-német, magyar-szerb és magyar-tót nyelvű kiadások is megjelenjenek. A könyvet az Athenaeum adta ki Ára 80 fillér.

Dr. György János, ki theologiánkon az új testamentum előadója, egy terjedelmes és tartalmas könyvet adott ki: »Hit és haladás« a múlt és jövő társadalmi kifejlés fokozatos hitnyilvánulásaként fogva föl. Addig is, a míg bővebb ismertetését adhatnók, föl hívjuk rá a figyelmet. A könyv célját némiképpen jelzik alaptételei: soha sem fogod az erkölcsiséget lényegesen javítani, ha a társadalmi akarat létező formájának érvekkel való megtörésétől mindig tartasz. — Soha sem fogsz eredeti igazságra találni, ha egy konvencionális tévedés megkockáztatásától mindig irtózol.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MUNKÁSSÁG.

A tanári értekezlet tagjai többen kirándultak volt az Aranyos völgyébe s meglátogatták a szentmihályfalvi, sinfalvi és várfalvi lelkész fiaikat. Várfalván *Biró Lajos* lelkész hűveivel együtt várta a vendégeket s a virágvasárnapi istentiszteleten együtt áhitatoskodtak és élvezték lelkész afia szép beszédét. Istentisztelet végeztével lelkész afia üdvözölte a vendégeket és fölkérte, hogy szemléljék meg a gyülekezet érdekes régi templomát és tekintsék meg régi nevezetességeit. *Dr. Boros György* válaszolt és köszöntötte a gyülekezetet,

melynek történelme sok nevezetes emleket őriz a hithez való hűségről. Jelene és jövője is dicsőséget ígér, mert ha igaz, hogy a hit hegyeket mozdit ki helyökből, rajtok beteljesült az, hogy a hit hegyeket őriz s a hegyek őrzik őket és nagybecsű templomukat, amely az Aranyos nevezetes mezeje fölött úgy áll, mint a szőszék a templom piaca fölött. Az Aranyos mezejét a csillagos ég borítja, templomuk menyezetét a soha el nem hervadó virágos mező, miről elődeik gondoskodtak volt ezelőtt 230 esztendővel szép festmé-

nyekben, hogy még unokáik s azok unokái is még télen is a virágos tavaszt szemléljék.

Pákey Lajos főmérnök a hívek gyülekezetének megmagyarázta a templom-építése és a menyezet festése szépségeit. Bemutatta a hasonló templomi festményekről kiadott diszes könyveket és fölvilágosította a várfalvi unitáriusokat, hogy oly országra szóló kincs van a templomukban, amely megérdemli, hogy a legnagyobb kegyelettel és szeretettel őrizzék. A tanárok is végig gyönyörködtek a templom sok érdekes régiségét.

A torony a harangok körül fedett tornáccal van beépítve, a miken szintén élvezettel gyönyörködtek a vendégek. Olyan felséges és festői látvány, a milyen ebből a toronyból élvezhető, messzi földön nem látható. A várfalvi unitáriusok sok drága kincscsel megvannak áldva.

Várfalván, Sinfalván és Szentmihályfalván, lelkész afiai nemcsak szíves szóval, hanem terített asztallal is fogadták a vendégeket. Várfalván a f. évben nagy áldozattal fogják kijavítani a templomot és környékét: Sinfalván befejezett, szép és ékes minden. Létai Domokos afia keze alatt újjá született nemcsak az egyház, hanem az egész község is. A kirándulók gyönyörűséggel szemlélték meg a sinfalvi parkot, mely most Gálfi tanár afia tulajdona.

A Magyar Prot. Irodalmi Társág erősen küzd a közönnnyel s az abból származott óriás hátralékkal (16.000 kor.) Bizony a D. F. E. tagjai között is sok a hátralékos, pedig itt a tagdíj csak 2 K s azért két lap jár.

Az Unitáris Szószék immár harmadik kötetét is megkezdte. Az a célja, hogy most működő és már elhunyt lelkészeinek egyházi dolgozatait a nagyközönségnek hozzáférhetővé tegye. Főképpen azoknak, a kik nem járhatnak templomba vagy távol laknak, nagy szolgálatot tesz, a papot helyettesíti. Családi istentiszteleteken jól föl lehet használni

Hét új tanár. Május hónapban a kolozsvári és székelykereszturi gimnáziumokban hét rendes tanár foglalta el

tanszékét: Kolozsvárt Dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, székelykereszturt Nagy Lajos, Gálfalvi Sámuel, Szentmártoni Kálmán, Péter Lajos. Az illetékes egyházi főhatóság előtt már bizonyos volt, hogy ezek az ifjú emberek olyan készséggel, akkora buzgósággal rendelkeznek, hogy nyugodtan bízhatja rájuk az ifjúság oktatását és nevelését. A nagyközönség előtt is be kellett mutatkozniuk, hadd ítéljen az is, akiért tennállanak a tanítás csarnokai. Ez az ítélet teljes összhangban volt az elsővel. A tanárok értekezletei tartalmilag és formailag, valamint az előadás nyugodtságával és komolyságával is, hatalmas bizonyítékot szolgáltak a mellett, hogy a két intézet kitűnő ifjú tanárokkal gyarapodott. A tanárok értekezései nyilvánosan megjelennek az Értesítőben, olvasóinkat oda utaljuk. Itt csak egy pár vonásban jelezzük, miről szóltak.

Dr. Barabás Ábel Petőfi költészetének vallásos vonatkozásait mutatta be. Értekezése ahoz a nagy tanulmányhoz tartozik, amely Barabásnak a magyar irodalomban máris kiváló érdemeket szerzett. Az ifjú tanár már meglett író, akinek Petőfije a mikor összes kötetei megjelentek, irodalmi esemény-számba fog menni.

Kovács Kálmán Lord Stepney angol bécsi nagykövetnek a Rákóczi-forradalom előtt és alatt végzett nagyszerű diplomáciai munkájával beigazolta, hogy a kik a bécsi politikát gyökereken megismerik, azok Magyarországgal őszintén rokonszenveznek. Megható volt az ifjú tanárnak néhai édesatyjára, Kovács Jánosra vonatkozó kijelentése.

Kelemen Lajos a Rákóczi forradalomnak egy kolozsvári epizódját ismertette oly közvetlenséggel és hűséggel, a hogy csak egy alaposan képzett modern historikustól telik ki.

Székely-Kereszturt május hó 26-án Nagy Lajos rajztanár a művészet ágai közül a díszítő művészetet s igen helyetapintattal, a székely háziipar alkotásait mutatta be rajzokkal.

Gálfalvi Sámuel az iskolanevelő feladatait jelölte ki szépen, úgy, a hogy azt a mi tanunk szelleme követeli.

Szentmártoni Kálmán a történelmet és a hazaszeretetet vette védelmébe a modern szociologusok haza és társadalom, egyéni és polgári szabadság ellen irányuló törekvéseivel szemben.

Péter Lajos Arany Toldijában bemutatta a magyar faj igaz jellemvonásait, úgy, a hogy azt a nagy költő fölfogta és a magyar nemzetnek örök időkre szóló szentkönyvében hátrahagyta.

A kereszturi négy tanár azt mutatta meg, hogy milyen szerepe van az iskolában a *kéz*, a *szív*, az *ész* és a *nyelv* művelésének.

A nyilvános ünnepségeken a helybeli intézetek, a szülők az Egyházi K. Tanács képviselői s a főt. püspök úr jelen voltak és teljes meglelégedéssel távoztak.

Az udvarhelyi unitárius templomot május 24-én Ferencz József püspök úr felszentelte és átadta a nyilvános használatnak. Nagyszerű ünnepélyt varázsolt ez az istenes alkalom. Udvarhely megye együtt örvendezett az unitáriusokkal. A püspök urat Segesvárról nagy küldöttség kísérte föl Sebesi János alispán vezetése alatt Székelyudvarhelyre. Héjasfalván az alispán, Székelyudvarhelyt a polgármester Gottárd János, László Domokos körí f. ü. gondnok a diadalkapunál, a templom előtt Deák Lajos az udvarhelyi egyházközség gondnoka üdvözölték.

A *templomozás* rendkívül megható volt, mert a kitűnően szép kiviteli, alkalmas, csinos templom, melyet Pákei Lajos tervezett és Fekete Beniam afia épített, mindenkit megnyert. A püspök úr imája és áldása, az udvarhelyi egyházközség eddigi három lelkípásztora, Kísgyörgy Sándor (ima), Lőrinczi István (beszéd), Vári Albert (urvacsorai agenda) meleg szívből, szeretettel és szónoíi erővel hatottak. A templom oly annyira zsufolva volt, hogy a püspököt kísérő papság fennállva hallgatta végig.

Ferencz József püspök úr a Nyíkö mellett. Immár van mít emlegessen a Nyíkömente lelkes unitárius serege, mert látta a szeretett főpásztort. Május 25-én vonult ki Gálffy

Kálmán egyházkörí gondnokkal. Vele mentek: Raffay Domokos körí esperes, Dr. Boros György dékán, Guidó Béla küköllököri esperes, Dr. Demeter Lőrincz főszolgabíró, Végh Mihály titkár, Báró Orbán János, Szabó Albert szökefalvi lelkész. Szentmihályon, Kobátfalván, Kadácsban, Siménfalván díszkapuk, lovasbandériumok s a nyíkömenti gyönyörű székelység papjával, tanítóival, kicsinyek és nagyok virággal díszítették útját s egészszéiben és jólétben díszelegtek ök. Deák Miklós szentmihályi, Sándor Gergely siménfalvi lelkészek megvendégelték a nagy küldöttséget. Tarcsafalva, Csehétfalva, Váralja, Tordátfalva, Medesér, Kide, Szentmiklós unitáriusai hálával gondolnak főpásztorukra, hogy öket meglátogatta, s hogy ök szavát hallhatták, ruháját érinthették.

Ferenczi Lajosné

Siménfalvi Anna elhunyt Felsőrákoson máj. 21-én. Szép nagy családot hagyott gyászban. Férje felsőrákosí veterán tanító, fia dr. Ferenczy Géza országgy. képviselő, leányai Lőrinczi István, Vári Albert, Lőfi Ödön lelkészek feleségei, összesen hat élő gyermek s számos unoka siratja. Halálát előre megjósolta. Leleke oly tökéletes erőben volt, hogy halála percének közeledtét tudta, magát kinyújtóztatta, kezét a legszebben keblére helyezte, búcsút mondot, szemét lehunyta örök álomra, a mely lelekének örökélet.

Kiss Sándor medvillei (Ámerika) akadémitánkról az intézet igazgatója Southworth ur elismeréssel ír intézetünk dékánjának. »Minél jobban megismerjük Kísst, annál jobban megszerettük. Az intézet mindenik tagjának megnyerte a barátságát s mi neki az élet-

ben szép sikert jósolunk. A záróvizsgálatok csak a jövő héten lesznek, tehát a végleges eredményt még nem ismerem, de bízom a jó sikerben. Örvendettünk, hogy Kiss úr hozzánk jött s szívesen fogadunk másokat is az ön ajánlatára. Kiss úr a szónoklásból 25 dollárt (125 kor.) nyert s ugyanannyit kapott Clevelandbban tartott prédikációjáért.»

Az unitárius lelkész kör díszközgyűlése júl. 2-án lesz Dicsőszentmártonban. Istentisztelettel fog kezdődni s azután elnöki megnyitó és felolvasások következnek. A rendezés helyi munkáját Guidó Béla esperes alelnök végzi. A lelkész afiakat ez úton is kérjük, hogy tagdíjaikat küldjék be Végh Mihály pénztárnokhoz.

Tarcsafalvi Albert költőt lapunknak régi, hű munkatársát az Erdélyi Irodalmi Társaság a jelen tavaszi közgyűlésén megválasztotta rendes tagjai közé. Költői pályájának e szép méltatásához mi szívből küldjük üdvözlünket.

tásához mi szívből küldjük üdvözlünket.

Eljegyzés. Veress György nagyajtai lelkész eljegyezte Kolozsvárról Redietollé Róza kisasszonyt május 1-ső napján. Boldogság kísérje minden lépésüket. — Barabás Vilmos (Gyepes) eljegyezte Tarcsafalván Bedő Erzsikét.

Kovács Sándorné úrnő az udvarhelyköri Dávid Ferenc f. egylet közgyűlésén Homoródalmáson jún. 18-án felolvasást fog tartani. Nagy köszönet illeti meg a buzgó és fáradhatlan tagtársat azért az újabb áldozatért, melyet a szent ügy érdekében hoz.

Jótekonyság. Nyilvános köszönet. Barabás András árvaszéki elnök úr és neje 2 darab gyönyörű, szép kivitelű urasztali kelyhet ajándékozott 100 korona értékben a gyepesi unitárius egyházközség részére. A kegyes adományozók nemes szívéktől vezéreltetve azt adták, amiben eddig leginkább szűkölködöttünk. Fogadják e helyen is az egyházközség hálás köszönetét. Gyepes 1908. május 14-én. — László Ferenc gondnok, Pap Zsigmond lelkész.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: Fanghné Gyűjtő Izabella,
Perczelné Kozma Flóra, Solymossyné Raffaj Irma.

VERSEK.

Irta: Dr. Nagy György.

Lelkem édes anyám...

Lelkem, édes anyám, ne sírjon, ne bántsa
Kis fészkünk egének napfogyatkozása,
Nem tart az örökké, vége lesz a télnek
S a fészek lakói is kedvet cserélnek.

Tudom, jó szívében mindig bánat termett,
Mióta csak járjuk a temetőkertet.
Keményre vetette gond a feje alját,
Ünnepi köntösét sem selyemből varrják.

Kinek nincs senkije, azt mindenki bántja,
Senki sincs jó szóval, jó szívvvel iránta.
A lombtalan ágat kerüli a madár,
Terítetlen asztal vendéget nem talál.

Soha kis fészkéből percre ki nem vágyik,
Gonddal gondozgatja apró fiókáit,
Gyenge két kezétől erősödve nőnek
S bár maga védtelen, védelmezi őket.

Vége lesz a télnek, pelyhesedik szárnyunk,
Bátor repüléssel a magasba szállunk
S mit szívéből egykor egy sirdomb kívágott,
Visszavisszük oda az egész világot.

Bucsú kis házunktól.

Elköltözünk ez öreg házból,
Szűkebbre kerül már a sor,
S e házzal, gyermekségem álma,
Te is világgá bujdosol.
Szomorúfűzed nem tanítgat
Több bús nótára engemet,
Dal nélkül olyan lesz a lelkem,
Mint fűz, ha az ős közleleg
S levelet, lombot eltemet.

Gyönyörű álmokat álmodtam
Ez ócska, vén fedél alatt,
Mikor még nem sebezte kedvem
A gond, a betegő falat,
S ha később a világot járva,
Egy percre haza engedett,
Felolvadt a szívem jajja,
Ha rája sugarat vetett
Az édes otthoni meleg,

Úgy érzem, e költözéskor
Én itt felejték valamit,
A gyermekévek boldogságát,
A gyermekévek dalait.
S mikor utólszor visszanézek,
Koporsót látok ház helyett,
Kezembe hajtva forró főmet,
»Isten hozzád«-ot tördelek
S a sirató könny megered.

Percelné könyve.

I.

A mult száz elején, egy nagy és népes családban, örökölt buzgósággal gyakorolták a házi istentiszteleteket. Az apa, mint a család feje, minden reggel hűségesen felolvasta a család előtt a megfelelő bibliai részt és a napi imát. Vasárnaponként hűségesen elmentek a templomba minden alkalommal. A népes család csöndjét egyszer mintha némi nyugtalanság kezdette volna zavarni. Az apa vette észre, hogy egyik leány, a már 14 éves Franciska nem viseli magát elég áhitatosan. Az iskolában is, otthon is abba járt az apa, hogy a leányt szoros fegyelem alá fogják, nehogy valamiképpen erőt vehessen rajta a mutatkozó önállósági hajlam. Talán már egészen rendben levőnek hitték a dolgot, midőn egy vasárnapi beszélgetés közben Franciska nagy merészen azt mondotta, hogy ő nem hiszi a miket a pap Jézus csodatetteiről prédikált. Ő úgy gondolja, hogy azt nem úgy kell érteni, hanem valahogy másképpen. Az apa teljesen megbotránkozott leányában, s egyenesen kitagadta, megvonta gondját a még csak 18 éves Franciskától. A leány nem esett kétségbe. Tanulni és dolgozni kezdett, de most már úgy ahogy

ő látta jónak, s az eredmény az lett, hogy husz éves korától kezdve írása után nemcsak megélt, hanem oly nagy hirre tett szert Angliában és Amérikában, a milyennel csak a nagy filosofusok dicsekedtek. Ez a nő barátja lett Channingnek, Parkernek, Martineának s az Unitáriusok legjelesebbjeinek, mert közöttük talált szíves fogadásra, mert önálló vallásos nézeteit meghallgatták és méltányolták. A XX ik száz harmincas éveitől végig, nem volt olyan vallási, filozófiai, társadalmi és nevelésügyi kérdés, amelyhez ez a nő: Cobbe P. Franciska hozzá ne szólott volna.

Ambár olvasóink előtt teljesen ismeretlen lehet ez a név, mégis el kellett mondanom róla ennyit, mert nekem már harminc éve nagyon jó ismerősöm és mert sok szép gondolatában gyönyörködtem. És meg azért is, mert némi hasonlóságot látok az ő pályája és a mi Perczelnénké között. A Percelnéjé még ennyire sem részletezhetem, mert azt csak azóta ismerem, a mióta először névtelenül azután neve alatt megjelent lapunkban feltűnő cikkeivel. De még talán akkor sem mennék részletekbe, ha ismerném neveltetését, mert ezeket legjobban megismerhetni könyvéből,* a mely húsvéti ajándékképpen kezünkbe jutott.

A Perczelné könyve mindenekelőtt úgy tekintendő, mint egy mélyen gondolkozó lélek vallástétele, mint egy érző szív fojtott érzelmeinek nyílt kitörése. Lelke belát a vallásos, theologiai és philosophiai kérdések redő közé, tehát ő maga is filozofus, szíve nem nyugszik meg a pillanatnyi, vagy alkalmi érzelmek hatásában, hanem az érzelmek mélyére bocsátkozik és tisztába akar jóni azzal, hogy mi érzelmi van a vallásban s ahoz mi köze van a legtökéletesebb érzelem forrásának, az égi atyának s a humánus érzés nagy művelőjének, a Jézus Krisztusnak.

De Percelné nem marad meg az önvallomásnál, őt nem elégíti ki az, hogy tisztázza maga előtt a hitet s megtalálja a vallás főkérdéseire a feleletet, ő jóval túl megy a mistikus filosofusok határán s valóban csak a reformátorok légkörében találja otthon magát. Szereti használni a XVI-ik százbeli reformátorok fegyvereit, mert látja, hogy a magyar protestáns egyházak vize még mindig abban a régi mederben folydogál, mert éber szemmel észre veszi, hogy a mai kort új eszmék érdeklik, új kérdések izgatják. Nemcsak szemléli, hanem bele is nyúl a modern szocializmus és a modern nő kérdéseibe. Ez a tekintélyes kötet az utóbbi tíz esztendőnek minden fontos

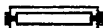
* Felolvasások és közlemények a modern vallásbölcsezet és szociológia terén. Írta Perczelné Kozma Flóra.

kérdésében olyan véleményt mond, amely jogot tarthat az elfogulatlan bíráló komoly figyelmére. Ezt a kötetet nem szabad a divatos napi kritika szólamaival elhantolni, azért, mert egy felekezet nevével jelzett vallást, az unitáriust, a többi fölött előnyben részesíti, azért sem, mert nálunk még mindig az a szólam, hogy az ekkleziában az asszonyok hallgassanak. Hát bizony ez az asszony szólott és azzal jogot szerzett magának első helyen az unitárius jelesek között, de nyomban a mellett a fölvilágosult, tiszta vallás védői és apostolai között.

Állításainkat be fogjuk bizonyítani más alkalommal. Most még csak a köszönet, az elismerés s a tisztelet szavainak juttatunk helyet.

A mult százasztendőkben nőink hősies bátorsággal védelmezték és tartották fenn az unitárius vallást és intézményeit, ime most tudásukkal, tisztult gondolataikkal az irodalom mezején dolgoznak. Üdvözet és hála Percelnének ezért az önfeláldozó, nemes, nagy munkáért.

B. Gy.

A hódmezővásárhelyi unitárius templom.

Már elmúlt másfél éve. Kolozsvárt voltunk a főtanácson. A tornacsarnoki ebéden egyszer fölállott egy zömök, őszülő, de csengő hangú alföldi magyar. Pohárköszöntőt mondott, de valósággal szózatot intézett az erdélyi testvérekhez. Sokan gyönyörködtek abban a beszédben, kevesen indultak meg rajta s még kevesebben tettek úgy, amint Kovács József, a hódmezővásárhelyi Maecenás óhajtotta.

Ez a nagyszívű és nem kisebb eszű ember azt akarta, hogy segítsük meg őt egy kis pénzzel s ő templomot épít nekünk, de szépet és dicsőségeset. Megéljeneztük, de üres tarisznyával bocsátottuk el. Szerettük, de nem vigasztaltuk meg. Miért? Mert szegények vagyunk!

Ne bántsuk azt a szegénységet! Mi igazabb, minthogy nagyon szegények vagyunk? Tudom, hogy ha egy nagyon gazdag ember lett volna jelen, de csak olyan, amilyen Kovács József, ma készülnének Hódmezővásárhelyen templomot szentelni. Ő adta a fundamentumot, a téglát s a cserepet. Attól a másiktól kitelt volna a pénz és volna az Alföldön egy Dávid Ferenc-templomunk!

Kell, hogy legyen, ezt mondja Hódmezővásárhely unitárius papja. Többet is mond, de azt ne ismételjük, mert az ijesztő, az szörnyen lesújtó, mivelhogy lehetséges.

Nekünk templom kell és nem rom. Élet és nem halál.
Égbe néző torony és nem koporsó.

Lehetséges volna-e? Nagyon könnyen, ha erősen akarnók.
Van 50.000 olyan unitáriusunk, aki egy nyári nap első felében
meg tud keresni egy koronát. Csak erről az egy koronáról kell
lemondani és a Dávid Ferenc születése évfordulóján, midőn a
budapesti nemzetközi kongresszusról visszatérünk, Hódmező-
vásárhelyt megállunk és fölszenteljük a Dávid Ferenc-templomot.

Miről van szó? Arról, hogy *a tiz éven felüli unitáriusok
mindenike adjon egy koronát.*

Hej, Dávid Ferenc népe, ha a te szivedet megfogná a
szikra és azt mondanád: *úgy léssen*, mert én magam s mind-
azok, akikhez szavam elér, *1908 november 15-ig* beküldjük Hód-
mezővásárhelyre Kovács József gondnok kezéhez az egy koronát.

A Dávid Ferenc ünnepnek ez lesz az első nagy, fényes és
dicsőséges napja! Ebből fogja meglátni mindenki, hogy az a
halhatatlan nagy lélek csakugyan nem halt meg, hanem él és hat.

Embernek fia, gondolj és tégy jót! Csak egy koronát adj
minden családtagod után, aki a 10 éven felül van s Hódmező-
vásárhelyt meg lesz a Dávid Ferenc-templom! Legyen szabad
ezt a szent ügyet az unitárius nők kezébe helyezni.

B. Gy.

SZEGÉNY ÖREG CSERFA.

*Szegény öreg cserfa hevert ott
A kántori laknak kövecses udvarán;
Nyári zápor verte, napsugár égette
Eltűnt esztendőknek hosszú és nagy során.
De egyszer azután könnyörültek rajta,
Talpra állították szegénynek vén testét
Mosolygó husvétnak esős negyed napján
Kibárdolták szépen megfakult csontjából
A Jézus keresztjét ...*

*Rég is feküdt ottan; kitudja mikor volt,
Hogy végső csapást mért a fejszés tövére?
Régi vén társai még állnak s rügyeznek
Napsugaras tavasz beköszöntésére.
... De hisz neki is lőn már feltámadása:
Lakásommal szemben — fejét felemelve*

*Ott áll az útszélen — deszka tetőzettel
Kibárdolva szegény mind a négy oldalán,
Mint Jézus keresztje.*

* * *

*Az úton feljárók megbámulják szegényt,
Akad olyan is, aki fejét biccenti;
Én meg ablakomból el-el nézem olykor!
És fel is sóhajtok: be sok juta neki!
Hiveim eljárnak mellette, alatta
S mert, mi Jézusunkat nem a képben, jelben
Látjuk győzelemre jutni s diadalra,
Hanem életünkben... Sorsodat sajnáljuk
Te szegény korhadt fa!*

Karácsonyfalva, 1908. április 24.

Demeter Dènes.

A Budapesti Dávid Ferenc-Egylet záró felolvasó ülése.

A budapesti egylet április hó 25-én *Ferencz* József püspök és neje a Dávid Ferencz Egylet alelnökének jelenlétében tartotta ezidei utolsó felolvasó ülését nagy és előkelő közönség résztvételével. *Józan* esperes mély tartalmú aktuális imája után *S. Fáy* Szeréna, a Nemzeti Színház művésznője és egyletünk hőséges barátja szavalta el Várad Antal »Nagypénteken« című remek költeményét a tőle megszokott tökéletességgel. Előadó *Máthé* György főgimn. tanár volt, ki »Az egyisten eszméje a Sokrates tanításában« című, nagy tanulmányon alapuló értekeztetét olvasta fel. A görög bölcsészetben rejlő egyisten-eszmével és az unitarizmus tudománnyal megegyező hitével száll szembe Barthelémy Saint-Hilaire azon mondásával, hogy »az ész alapelve és a hité teljesen különbözök, ha ugyan nem ellenségek. Kiegyeztetésüket még a legfelvilágosultabb elmék is hiába kísérlték meg. Ma már meg sem kísérlik, mert a sikernek kevesebb kilátása volna, mint valaha!«

»Ha az unitárius vallás lényegét, alapelveit, megalakulása és fejlődése történetét ismerte volna«, feleli a felolvasó, »aligha tette volna a nagy horderejű kijelentést«. Azután rámutat az unitarizmus eszméjének fejlődésképeségére, a tudományos haladással való harmóniájára és részletesen elemezi Sokrates böl-

cseletét, melynek tiszta egyisten-hívése magas és tisztult filozófiai látása szinte a kereszténység csirájaként tekinthető.

A mélyen járó tudományos előadást nagy figyelemmel hallgatta a komoly témákhoz már hozzászokott egyleti közönség. A program érdekességét fokozták *Dr. Nagy György* országgy. képviselőnek — egyházunk kiváló tagjának — genialis költeményei, melyeket maga a szerző adott elő, óriási és általános lelkesedést keltve. E gyönyörű költeményeket szerkesztő urunk szíves beleegyezésével egyenként közöljük a »Nők Világá«-ban.

Az énekszámokat *Svastits Eugénia* hangverseny énekesnő és *Korányi Frida* operaénekesnő, *Krausz Gusztáv* zenetanár orgona kísérete mellett látta el magas színvonalon álló művészettel, általános tetszést és megilletődést keltve.

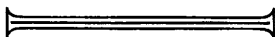
A nagyszámu közönség között ott láttuk *Dr. Bedő Albert* és *Dr. Székely Ferenc* gondnokokat is.

Az előadás után közös vacsorára gyűlt össze a társaság, hol *Ürmössy Miklós* elnök ékesszavú és emelkedett hangú pohárköszöntőben üdvözölte haladó egyházunk és egyletünk vezetőjét: *Ferencz József* püspököt és nejét, mire védnökünk és püspökünk egy gyönyörű toasztal reflectált a Fáy Szeréna által szavalt költeményre. Váradi Antal nagyszabásu költeménye poetikusan tárta elénk, hogy *kinek* halt meg Jézus Krisztus — püspökünk pedig folytatólagosan tette fel a kérdést, hogy viszont *kinek* támadt fel tulajdonképen a megváltó? A vakon hívó vagy a hitet csak *markírozó* divatos embernek e, vagy a kereszténységet *gyakorlatilag* érvényesítő munkásnak?!

A mély gondolatokat kifejező toaszt után *Faluvégi Áron* alelnök, *Máthé György* felolvasót éltette meleg és közvetlen hangon; *gratulál* annak a fiatalságnak, melynek tanára a mai atheista irányzat dacára a *tudomány* és *hit* közötti harmónián fáradozik! *Józan* esperes *Dr. Nagy György* vendégünket és költőnket köszöntötte fel, reményét fejezve ki, hogy fényes tehetségeivel egyletünk állandó barátjává szegődik, mire az ünnepelt képviselő egy genialis toasztal tett bizonyosságot erős és lelkes unitárius egyéniségéről. *Perczel Ferenc* végül *Ürmössy* elnökre ürtette poharát, *kinek* köszönhető a budapesti egylet gyors felvirágzása és következetes haladása.

Hívó lélekkel reméljük mindnyájan, hogy valóban mindig nagyobb és nagyobb missiót fog, kis egyletünk a mai zavaros viszonyok és szélsőségek között, teljesíteni.

P. K. F.

Levél Angliából.

Sheffield, ápr. 22-én.

Most már egészen szégyenlem magam, hogy olyan rég itt vagyok és még semmi részletesebb leírást nem adtam itteni életemről.

Az utazásomon kezdem, mert az olyan volt, melyhez hasonlóban én még nem részesültem, teljesen egyedül utaztam. Miss Emily Sharpe kísért ki az állomáshoz. Ez nagyon jól esett nekem és minden tettükből kitűnik, hogy minket, magyar lányokat, milyen igyekezettel akarnak boldoggá tenni és itt az idegenben is kedves otthont szerezni. A vidék elég egyhangú volt, de azért némely helyen kedves patakok, vagy kisebb folyamok rügysző fakkal és bokrokkal a partjukon, festői képet nyújtottak. Meleg nagy volt és útas rengeteg sok. A mi kupénkban 9-en voltunk az út egy része alatt. A vonat fél órát késett s mire beérkeztünk, szegény Street bácsi már meglehetősen régóta várt. A város első benyomása cseppet sem volt elragadó. Füst, por mindenütt. Épen azért a lakosok igyekeznek minél távolabb eső helyen lakást szerezni. Így Streeték is messze künt laknak, gyönyörű helyen. A ház előtt egy nagy park van tele tavakkal és ős fakkal. Az ünnepek alatt a folytonos hideg és havazás ellenére is igen élénk látvány volt a sok gyermek, sőt még nagy leányok és legények, amint ugróköteleken akarták egyik a másikat a versenyükön legyőzni. Narancs- és fagyaltárusok egész délután hirdették, hogy milyen jó és olcsó az övék.

Tegnap délután a néni, a bácsi és én kísértáltunk a staningtoni unit. templomhoz, hol nagy, évi gyűlés volt teával összeköttetésben. Ez egy egyszerű falusi eklézsia s így minket, városiakat s különösen Street bácsit, mint igen népszerű papot, nagy örömmel fogadták. Hosszú asztalok voltak a teához előkészítve és egy csekély belépti díj mellett nagyon is jól élveztük végig. Engem nagyon sok embernek bemutatott és többen azok közül apát már ismerték. 7 órakor nagy ünnepély volt. Mindnyájan átvonultunk a kétszáz éves templomba, hol magasra épített emelvényen a sok fiatalság, az énekesek vártak. Először pár szavaltat volt, azután az ottani pap felkérte Street bácsit és egy másik urat, hogy tartsanak beszédet. Nagyon csodálkoztam, hogy olyan hirtelen milyen ügyes beszédeket tudtak összeállítani. Street bácsi megemléltette magyarországi útját kedves barátjához, Boros tanárhoz, kinek leánya jelenleg köztük van. Mindenki reám nézett s tetszett nekik, hogy van nekik, az eldugott kis falusiaknak egy olyan messzi országból jött ven-

dégük. Ma délután is megyünk egy másik, ehhez hasonló gyűlésre egy közeli városba. Csütörtökön nagy kirándulásra megyek egy itteni családdal, kik voltak Magyarországon.

Boros Irén.

DICSÉRET.

*Dicsérünk téged Mindenható Isten
Erőtlen ajkunk hálát zeng neked!
Buzgó szívünkben szálló imádságunk,
Hallgasd meg, kérjük a Te szent neved;
Hiszen Te vagy a Bölcsesség, a Jóság,
Létünk s életünk minden gazdagságát
Mindenható! neked köszönhetjük,
Hallgasd meg a mi hála-énekünk!*

*Téged dicsérnek gazdagok, szegények,
Minden a Te hatalmad hirdeti;
A cedrusok és a kicsiny fűszál,
Létüket csak neked köszönhetik!
Téged dicsőít dalában a madár,
Téged magasztal a fényes napsugár,
Te vagy jelen oh Atyánk mindenütt;
Hallgasd meg a mi hála-énekünk!*

Soosmező

Kelemen Lajos.*

*A pénz csak árt az olyan embereknek, a ki nem tudja, hogy
kell bánni vele.*

Lubbock.

* Ezt a dicséretet egy csendőrszolgálatban levő ifjú atyámfia küldötte be. Vallásos érzelmének olyan bizonyossága ez, melyet mások is szívesen fognak olvasni.
Szerk.

Az én módszerem.

Szenteljünk naponként 15 percet
egészségünknek!

A fentti címmel és jeligével jelent meg az utóbbi napokban egy kis füzet, mely külföldön idáig 300 ezer példányban fogyott el, sőt magyarul is szokatlan magas példányszámban (10.000) jelent meg. Ki végigolvassa e könyvecskét: az többé nem fog csodálkozni e páratlan népszerűsége, hanem inkább azon, hogy mostanig mit sem hallott felőle. Ha az emberek csak minimális mértékben meg tudnák becsülni egészségüket s nem fataliszticus nyugalommal néznének elébe a betegségeknek, ha az egészség ápolásának érzése ki volna fejlődve: Müller P. J.-nek neve, hogy mást ne említsek, Kneippét ma már messze túlszárnyalttá kellett volna legyen.

A nemzeti kultúra fokmérője többé nem a szappanfogyasztástól; de a higiénia fejlettségétől — függ. S kellemetlen igazság talán, midőn kimondom, hogy Magyarország e tekintetben is még a Kelethez tartozik. Nincs ország Európában, Oroszországot kivéve, hol a halálozási arányszám oly magas lenne, mint nálunk; ahol az emberi élet, az egészség a legolcsóbb. Hogy messze ne menjek, egyházi lapjaink, melyek a vallásos és erkölcsi élet nevelésére oly nagy gondot fordítanak, a testtel alig törődnek valamit, pedig ez is csak valami. Talán csak nem a természettudományoktól való félelem az oka?... Vagy minek tudjam be, hogy az én „*Népszerű Egészségtan*“-omról (melyről még a fővárosi napilapok is elismerőleg nyilatkoztak) csak az „*Unitárius Közlöny*“ emlékezett meg? A *Keresztény Magvető* szóra sem méltatta. Az *Unitárius Egyház* pedig az obligót később visszatérünk rá-val elintézte.

De hagyjuk ezt! Most egy oly könyvről van szó, melyet mindenkinek ösmernie kell. „*Az én módszerem*“ egy új alapokra fektetett, ideális szobatorna, mely a svéd, német és angol rendszerektől főleg abban különbözik, hogy semmiféle mellékeszköz a gyakorlatoknál nem szükséges. Tán abban egyszerűségük mellett oly zseniálisan fokozhatók a gyakorlatok kivitele, hogy a legerősebb embernek is munkát fog adni egyszer-kétszer való elvégzése. És mégis már a legkisebb gyerek is hozzáfoghat és az idős ember is régi ruganyosságából sokat visszanyer. És míg a többi rendszerek majdnem csupán a karizmok fejlesztését tűzi ki feladatul s a biceps túltengésével a cél be van fejezve: addig Müller a törzs izmaira fekteti a fősúlyt s közvetve a belső szervekre, melyeket szabályoz s anyagcserét élénkíti s

így az egész szervezetet kitűnően megerősíti. A régi görög asszonyoknak méltán csodált s eddig utól nem ért testi szépsége a gyakorlatok révén megközelíthető lesz. Ezenkívül az előírt s negyedóra alatt elvégezhető és gyakorlatban légzési gyakorlatok s légfürdő is van. *Friss levegő, víz, napsugár és torna!* Ez a négy olcsó s épen azért meg nem becsült tényező elegendő, hogy a betegségekkel szemben a tüzetemet felvegyük.

Olvassa el a könyvecskét mindenki, ki önmagát becsüli vagy hozzátartozója van, Ára 2 korona, melybe e füzet kerül: annyi kamatot hoz, mennyiről a legmegrögzöttebb uzsorás sem álmodik.

Dr. Barabás József,
kórházi igazgató-főorvos.

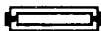

A szolgáló leányok a zsinat előtt.

Könyörgő levélben fordultak az 1793. évi h.-almási zsinat elébe a Brassóban szolgáló leányok, hogy az unitárius egyház adna segílyt, melyből Brassóban vásárolhassanak házat, hol az istentiszteletet gyakorolhassák. Megható ez a nagyon régi jelenet. De érdekes a folytatása is. A zsinat néhai Veress Sámuel utódaihoz fordul, mert őkegyelme „Úr Istenhez való buzgóságból ígérte volt magát a nevezett szükségekben a könyörgőknek felsegítésére, sőt már házat is az isteni tisztelet folytatására alkudtatott volt. Kéri a zsinat az örökösöket, hogy atyjok ígéretét ne vonják meg, minthogy annak teljesítésével nemcsak a néhai úrnak, hanem successorainak is örökös emlékezete fennmarad“.

A Nők Világa olvasói s általában az unitárius nők nagyon büszkék lehetnek, hogy soraikban olyan nő van, aki a vallástudomány és a bölcselkedés terén írott művével dicsőséget szerzett egyházunknak és vallásunknak. Perczel Ferencnéről, lapunk kitűnő főmunkatársáról van szó, aki most bocsátott ki egy 370 lapra terjedő hatalmas kötetet. E könyvről itt most csak azért emlékezünk meg, mert nőinkben szeretnők fölébreszteni az érdeklődést. Nagyon óhajtanók, ha sokan elolvasnák e cikkeket: »Unitárius nők világa«, »Nők az egyházi életben«, »A vallás szerepe a nevelésnél«, »A nő erkölcsi hatása«, »Karácsony«.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. máj. 1-től

I	Gy. 725 Sz. 515	Sz. 900 827	Sz. 545 651	Gy. 915 553	ind érk	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 720 559	Gy. 750 1110	Sz. 640 708	Gy. 935 1259
	" 532	" 854	" 830	" 611	ind	Kolozsvár	érk.	" 521	" 1050	" 647	Sz 1223
	" 651	" 1016	" 1029	" 726	érk	Ar.-Gyéres A)	ind.	" 348	" 930	" 518	" 1046
	" 715	" 1044	" 1116	" 750	érk	Kocsárd B)	ind.	" 307	" 900	" 443	" 1008
	" 805	" 1145	" 1246	" 831	érk	Tövis	ind.	" 157	" 812	" 338	" 900
	" —	" 1227	" 128	" 838	nd/		érk.	" 127	" 800	" 252	—
	" —	" 100	" 204	" 905	érk	Küküllőszög C)	ind.	" 1248	" 735	" 220	—
	" —	" 153	" 307	" 944	érk	Kis-Kapus D)	ind.	" 1141	" 656	" 124	—
	" —	" 333	" 452	" 1051	érk	Segesvár E)	ind.	" 950	" 549	" 1151	—
	" —	" 359	" 525	" 1114	érk	Héjasfalva	ind.	" 910	" 529	" 1125	—
	" —	" 751	" 928	" 209	érk	Brassó F)	ind.	" 531	" 245	" 806	—
II	Gy. 725 " 1212	Sz. 800 329	Gy. 200 654	Sz. 1010 605	ind érk	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 610 930	Gy. 110 818	Sz. 720 1125	Gy. 935 416
	" 1222	" 402	" 704	" 635	ind	Arad	érk.	" 850	" 808	" 1050	" 401
	" 307	" 902	" 1001	" 1041	érk	Piski α)	ind.	" 412	" 508	" 615	" 105
	" 401	" 1030	" 1101	" 1204	érk	Alvincz β)	ind.	" 248	" 409	" 448	" 1205
	" 427	" 1049	" 1113	" 1224	érk	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	" 230	" 357	" 428	" 1136
	" —	" 1125	" 1135	" 1258	érk	Tövis	ind.	" 200	" 333	" 355	—
A.	Sz. 733 " 755	V. 1050 1112	V. 659 721	Sz. 1026 1043	ind érk	Ar.-gyéres Torda	érk. ind.	Sz. 505 445	V. 1015 955	V. 320 300	Sz. 912 852
B.	V. 201 " 253	Sz. 805 846	Sz. 319 400	Sz. 910 951	ind érk	Kocsárd M.-Ludas B ¹)	érk. ind.	Sz. 740 700	Sz. 240 200	Sz. 834 754	V. 1231 1143
	" 453	" 1025	" 537	" 1127	érk	M.-Vásárhely	ind.	" 526	" 1225	" 615	" 935
	" 506	V. 1042	V. 545	—	ind	Szász-Régen	érk.	—	900	V. 544	" 915
	" 635	" 1216	" 714	—	érk	Déda	ind.	—	734	" 416	" 754
	" 830	" 206	" 905	—	érk		ind.	—	542	" 242	" 617
B ¹	V. 345 " 919	T. 425 646	—	—	ind érk	M.-Ludas Sajó-Magyarós	érk. ind.	V. 730 152	—	—	—
	" 1014	" 746	—	—	érk	Besztercze	ind.	" 109	T. 615 530	—	—
C.	V. 302 " 902	V. 243 838	—	—	ind érk	Küküllőszeg Sóvár	érk. ind.	V. 844 335	V. 648 105	—	—
D.	Sz. 228 " 358	Sz. 1120 1257	V. 710 915	—	ind érk	Kis-Kapus Nagy-Szeben D ¹)	érk. ind.	V. 923 731	Sz. 615 445	Sz. 1241 1120	—
	V. 812	V. 548	—	—	érk	Fogarás	ind.	" 333	—	" 442	—
D ¹	V. 521 " 557	V. 145 221	V. 825 913	—	ind érk	Nagy-Szeben N.-Disznód	érk. ind.	V. 700 627	V. 322 248	V. 1009 935	—
E.	V. 310 " 342	V. 1034 1104	—	—	ind érk	Segesvár Héjasfalva	érk. ind.	V. 917 849	V. 503 434	—	—
	" 619	" 133	—	—	érk	Sz.-Údvarhely	ind.	" 700	" 234	—	—
F.	Sz. 515 " 630	Sz. 841 1010	V. 305 430	T. 700 823	ind érk	Brassó F ¹) S-Szt-György F ²)	érk. ind.	Sz. 825 705	Sz. 159 1241	V. 633 505	Sz 848 1008
	" 757	" 1149	" 612	—	érk	Kovászna	ind.	" 538	" 1120	" 335	—
	" 851	" 1249	" 705	—	érk	K.-Vásárhely	ind.	" 449	" 1033	" 245	—
F ¹	V. 835 " 1028	V. 300 422	V. 933 1035	—	ind érk	Brassó Zernest	érk. ind.	V. 727 600	V. 132 1155	V. 750 632	—
F ²	—	V. 1035 1242	T. 1244 451	V. 500 831	ind érk	S-Szt.-György Cs. Szeroda	érk. ind.	V. 635 345	V. 1205 903	V. 425 223	Sz. 838 636
	" 1107	" 306	" 931	—	érk	Cs.-Gyimes	ind.	—	" 445	" 207	" 430
α	Sz. 610 " 1006	V. 1125 358	V. 402 755	V. 1100 440	ind érk	Piski α ¹) Petrosény	érk. ind.	V. 425 1201	V. 1035 715	V. 300 1036	Sz. 820 505
	T. 1157	" 601	" 924	" 623	érk	Lupény	ind.	" 1033	" 540	" 848	T. 301
α ¹	T. 620 " 718	V. 1135 1220	T. 425 523	V. 1032 1116	ind érk	Piski V.-Hunyad	érk. ind.	V. 448 408	T. 1025 938	V. 250 210	T. 810 722
β	V. 200 " 655	V. 743 1247	Sz. 411 809	—	ind érk	Alvincz N.-Szeben	érk. ind.	V. 645 152	Sz. 1137 757	V. 848 342	—
γ	V. 437 " 733	V. 940 1232	T. 436 747	—	ind érk	Gyulafehérvár Zalathna	érk. ind.	V. 723 455	T. 1103 820	V. 614 343	—

Nyom. az "Ellenzék"-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.